

บทนำ

ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา โรงเรียนมีส่วนในการพัฒนาค่านิยม จริยธรรม ของนักเรียนโดยตรงและทางอ้อมไม่มากนักน้อย เพราะหลักการของโรงเรียนได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าเป็นสถานที่ให้การศึกษอบรมบ่มนิสัยทั้งทางค่านิยมรู้ ส่งเสริมสติปัญญา ใญ่รู้จักคิด รู้จักการแก้ปัญหา และรู้จักใช้หลักเหตุผลที่ความเป็นจริง ความรู้ความเข้าใจของมันเป็นสิ่งที่คุณให้ค่าว่าเป็นเรื่องสำคัญ จัดเป็นค่านิยมที่สังคมของประเทศ ทุกชาติในโลกยอมรับเป็นสากล และถือเป็นค่านิยมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติ ทุกประเทศในโลกพยายามที่จะสร้างโรงเรียนให้เพียงพอแก่ประชากร มีนโยบายส่งเสริมการเรียนในโรงเรียน โดยออกเป็นกฎหมายว่าเยาวชนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย 6 ปี ถึง 12 ปี

การสอนค่านิยมและจริยธรรม จึงเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนที่สืบทอดเจตนารมย์มาจากแผนการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนจึงต้องตระหนักในบทบาทและหน้าที่นี้ เพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรของโรงเรียนที่จะสนองนโยบายให้ได้ผลดี ครูซึ่งเป็นปฏิบัติและทำหน้าที่อบรมสั่งสอนและปลูกฝังเยาวชน จึงต้องศึกษาแสวงหาวิธีการ เพื่อหาทางสอดคล้องแนวทางพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม และคุณธรรมแก่นักเรียนให้ได้ผลดี

หนังสือเล่มนี้จึงเขียนขึ้นสำหรับนักศึกษาที่จะเข้าไปประกอบอาชีพครู ตลอดจนครูทั้งหลายเหล่านั้น เป็นประการสำคัญ เพราะครูมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่งของชาติ

หลักสำคัญในการพัฒนาคนจะต้องพัฒนา ทัศนคติ วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกในการแก้ปัญหาสังคมทุกด้าน การยึดคนเป็นที่ตั้งมีความหมายที่สำคัญยิ่ง เพราะคนเป็นรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และการพัฒนาสังคม เวลาใดก็ตามที่บ้านเมืองเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาของสังคม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล ปัญหาเหล่านี้เมื่อสาวลึกไปถึงสาเหตุแล้วจะหนีไม่พ้นเรื่องของคนกับกระบวนการในการพัฒนาคน ซึ่งการศึกษาจะมีส่วนสำคัญเกี่ยวเนื่องอยู่ด้วยเสมอ

เมื่อพูดถึงการศึกษา เราคงจะไม่มองการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาสำหรับปัจเจกบุคคล หรือเป็นการพัฒนาแต่ละบุคคลเท่านั้น แต่คงรวมไปถึงกระบวนการพัฒนาหลาย ๆ คนรวมกัน หรือเป็นชุมชนทั้งการพัฒนาตัวบุคคลและการพัฒนาชุมชนหรือกลุ่มคนนี้จะต้องควบคู่กันไปให้เกิดความสมดุล

การพัฒนาตัวบุคคล หมายถึง การพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถและทักษะ ของบุคคลให้เต็มศักยภาพ ขณะเดียวกันการพัฒนากลุ่มก็เป็นการกระตุ้นและควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการสร้างวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และคุณสมบัติอื่น ๆ อีกนานาประการให้เกิดสังคม

การพัฒนาคนที่เร่ร่อนจึงต้องให้โรงเรียนมีส่วนช่วย ครูเป็นผู้ดำเนินการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมในโรงเรียน จุดประสงค์คือให้เยาวชนนำหลักการของค่านิยม จริยธรรมไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันจนเป็นลักษณะนิสัย จึงจะจัดเป็นการพัฒนาคนอย่างแท้จริง และเป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง การพัฒนาแต่เพียงค่านิยมค่านิยามใดแม้จะมีความรู้ความสามารถ โดยละเลยค่านิยม จริยธรรม ค่านิยมไปนั้น เป็นการพัฒนาที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพราะบุคคลหรือสังคมของชาติใดที่ขาดจริยธรรม ย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

สาระประการหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ 8 ของไทย ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการจะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศได้นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการพัฒนาคน ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ แต่การพัฒนากำลังคนจะมีศักยภาพมากน้อยเพียงใดย่อมต้องการปัจจัยอย่างอื่นประกอบด้วย อาทิเช่น การจัดการศึกษาให้ทั่วถึง การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ การจัดการศึกษาของรัฐจะมีคุณภาพก็ต่อเมื่อทิศทางการจัดหลักสูตรและการสอนได้รับการพัฒนาติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีในทศวรรษนี้ทิศทางการพัฒนาคนได้รับความสนใจอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการบริหารไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ 8 ค่าย คนเริ่มต้นตัว พัฒนาศึกษา วิเคราะห์วิจัยบทบาทและหน้าที่ของตนเองในสังคมกันมากขึ้น เริ่มตั้งแต่การศึกษาสถาบันครอบครัว

ซึ่งเป็นสถาบันเล็กที่สุดในโลก ทั่วมีความสำคัญมากที่สุดในโลกเช่นกัน ในฐานะที่ครอบครัว เป็นสถาบันที่ผลิตคนออกมาสู่สังคม คนจะมีคุณภาพหรือไม่ครอบครัวมีส่วนรับผิดชอบเบื้องต้น โรงเรียนและสถานศึกษาซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาทและหน้าที่เรื่องการอบรมสั่งสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ครู" เป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่โดยตรง จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบนี้ ไม่ได้ ในขณะที่สังคมและสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนในการโน้มน้าวและเป็นตัวอย่างใ้คนในสังคม ถือเป็นตัวอย่างในการประพฤติปฏิบัติ จึงยังมีความจำเป็นที่ต้องหันมาสำรวจบทบาทและ หน้าที่ของตนควบคู่กัน

ครอบครัว โรงเรียน และ สังคม ประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลาย การพัฒนา คุณภาพของคนจึงต้องเริ่มพร้อมกัน โดยมีสถาบันต่าง ๆ ในชาติให้ความร่วมมือ เป็น มาลากุล (2518) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคนสอดคล้องกับแนวความคิด ของ ควงเคื้อน พันธมนาวิน และ เพ็ญเช ประจวบจันทร์ (2520) ว่า การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน ในขณะที่การพัฒนาคุณภาพของคนต้องเห็นความ สำคัญของการศึกษาค่านิยมและจริยธรรม โดยถือว่าการสั่งสอนอบรม ปลูกฝังและฝึกฝน เอาใจใส่ให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้องควบคู่ไปกับการศึกษา ค่านอื่น ๆ ด้วยนั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางคานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คานสารสนเทศ (Information Technology) ซึ่งทำให้วัฒนธรรมตะวันตกและทั่วโลก เริ่มหลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับวัตถุทุกทิศทาง ในขณะที่บางส่วนของประเทศกำลังจะเปลี่ยนสังคม เกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม สถานที่แห่งนั้นเกิดปัญหาต่าง ๆ สลับซับซ้อนมากมาย เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการ หารวาง ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการปลอมปนสินค้า เป็นต้น พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปรีวิตกเรื่องดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากพระบรมราชาโชวาทพระราชทาน แก่ที่ประชุมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร (2532, 23) มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"ความเปลี่ยนแปลงตอนหนึ่งที่น่าวิตกก็คือ ทุกวันนี้ ความคิดอ่าน และความประพฤติหลายอย่าง ซึ่งเมื่อก่อนถือว่าเป็นความชั่ว ความผิด ใ้กลายเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ แล้วพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่สะกึ่งสะเหือน จนทำให้เกิดปัญหา และทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีคม่วงลง ไปเป็นปัญหา ใหญ่ ที่เหมือนกระแสดิ้นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมท้นไปหมด จำเป็นต้อง แก่ไขควยการเป็นคลื่นที่กล่าวนั้น"

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเสริมสร้างให้ประชาชน มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่ดี เพื่อสร้างความเป็นไทยไว้ ดังเห็นได้จากแผนพัฒนา การศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้เน้นการศึกษา ส่งเสริมจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนการสอน ศาสนา ศิลปกรรม และจริยศึกษา ให้แก่นักเรียน และเยาวชนเข้าใจหลักธรรม และแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง
2. มุ่งเน้นพัฒนาจิตใจของนักเรียน และเยาวชนให้มีคุณธรรม
3. ปกอบรมนักเรียนและเยาวชน ให้ประพฤติตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจริยศึกษา ในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครั้ว สังคม และที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบสัมมาชีพในสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยปัจจุบันโดย เฉพาะเรื่องของความกตัญญู ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การประหยัด การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย การรู้จักประมาณตน
4. จัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิธีการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ บังเกิดผลทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

(7)



ถวายความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ข้าพเจ้า เลื่อนผู้เขียนได้กล่าวถึงการ เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของผู้ที่จะอบรม
สั่งสอน และปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมแก่เยาวชนไว้ในบทที่ 7 และเนื่องในมหามงคล
สมัย ปีแห่งการเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหาราช ซึ่งทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ 50 ในวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2539
เพื่อแสดงความจงรักภักดีและเทิดทูน ผู้เขียนได้อัญเชิญพระราชประวัติสังเขป และบางส่วนของ
พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยวัตรที่ทรงประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างนำเสนอกอผู้อ่าน
ในบทนำพิเศษ

สืบเนื่องจากผู้เขียน เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณด้วยทุนพระราชทาน
ในมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ จนสำเร็จการศึกษา จึงมีปณิธานที่จะพิมพ์ตำราเล่มนี้เพื่อเป็น
แนวทางแก่นักศึกษาที่จะไปปฏิบัติงานในหน้าที่ ครู อาจารย์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ
ค่านิยมและจริยธรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม ประเทศชาติ
เพื่อให้ครูซึ่งอยู่ในสถานับการศึกษาได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมพัฒนาเยาวชนในสังคมมากยิ่งขึ้น
และประการสำคัญเพื่อแสดงความกตัญญูแก่เวทีทอสมเด็จพระราชบิดาแห่งปวงประชาชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
รัชกาลที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์

พระราชประวัติสังเขป

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชสมภพเมื่อ
วันจันทร์ที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2470 ณ เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์
ประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม
พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระองค์ทรงมีพระเชษฐภคินี
คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และ

(ก)

พระเชษฐา คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8

ขณะประสูติ พระองค์ทรงฐานันดรศักดิ์เป็นพระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช
เมื่อถึงรัชกาลที่ 8 ทรงได้รับการเฉลิมพระเกียรติเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า
ภูมิพลอดุลยเดช

เมื่อทรงพระเยาว์ ทรงศึกษาวิชาสามัญขั้นต้นที่โรงเรียนมาแตร์ เดอี
ประเทศไทย และชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนเมียร์มอง เมืองโลซานน์ ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบ ในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2488
พระองค์ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จนิวัติสู่ประเทศไทย
ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาล เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2488

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่
9 มิถุนายน 2489 พระองค์ได้ทรงรับการสถาปนาขึ้นครองสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์
องค์ที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พุทธศักราช 2489

ครั้นถึงวันที่ 19 สิงหาคม 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จ
จากประเทศไทยเพื่อกลับไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยพระองค์ทรง
เปลี่ยนแนวทางการศึกษาใหม่ คือทรงศึกษาวิชาเกี่ยวกับการปกครอง เช่น กฎหมาย
รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และอักษรศาสตร์ เป็นต้น

พระองค์ทรงประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร
เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2493 แล้วทรงสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เป็น
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินี ในวันที่ 5 พฤษภาคม ปีเดียวกัน ทรงประกอบ
พระราชพิธีบรมราชาภิเษก มีพระปฐมภาณีไชยตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า

"พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาชิมวชิจักรี
นฤปคินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร"

พระองค์ทรงพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการแก่ปวงชนชาวไทย
ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งนี้ว่า

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา รวม
4 พระองค์ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริโสภาประวัฒทิ
2. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร
3. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
4. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2499
และทรงลาผนวช เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2499

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัตินับถึงปัจจุบัน
พุทธศักราช 2539 เป็นปีที่ 50

ตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ทรงครองราชย์ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ
อันได้บังเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชนเป็นเนืองนิตย์ ทรงมีพระราชหฤทัย
เปี่ยมด้วยพระเมตตาคุณ พระมหากรุณาคุณ ทรงวิริยะอุตสาหะค้นคิดโครงการต่าง ๆ
เพื่อประโยชน์สุขของพล國民กร ทรงเป็นผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการยอมรับสั่งสอน
พระราชโอรส พระราชธิดาและพลเมืองของพระองค์ทุกโอกาสที่อำนวย ทรงเห็นความ
สำคัญของการศึกษาและการทำงานของครู ทั้งพระราชดำรัสพระราชทานแก่ครู และ
นักเรียน เมื่อวันที่จันทร์ที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ความตอนหนึ่งว่า "ผู้ที่
เป็นครูจะต้องถือเป็นหน้าที่อันค้ำแรก ที่จะต้องให้การศึกษา คือ สั่งสอนอบรมอนุชนให้ใ้
ผลแท้จริงทั้งในค่านวิชาความรู้ ทั้งในค่านจิตใจ และความประพฤติ ทั้งต้องคิดวางแผน
ที่แต่ละคนกำลังทำอยู่นี้ คือความเป็นความตายของประเทศ เพราะอนุชนที่มีความรู้
มีความดีเท่านั้น ที่จะรักษาชาติบ้านเมืองไว้ได้" นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทรงให้กำลังใจครู ทั้งเห็นได้จาก พระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะครูอาวุโส



พระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งในโลก
ที่ทรงตั้งราษฎรไว้ในพระราชหฤทัย
ทุกข์สุขของราษฎร
คือทุกข์สุขของพระองค์เอง
ไม่เคยทรงละทิ้งราษฎร
ทั้งยังทรงมีพระราชหิณญ์พระทัย
ที่ทรงดำเนินตามรอยพระยุคลบาท
โดยมิได้ทรงเห็นแก่
ความเหน็ดเหนื่อยพระวรกายเช่นกัน
คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา



"ในช้ระเทศ ไทยนี้มีทั้งคนที่มีความสุขและความทุกข์ เมื่อมีความทุกข์ ทุกคนย่อมต้องการที่จะให้มีคนเห็นใจ และช่วยเหลือที่จะฟื้นฟูตัวเองจากเคราะห์ภัยนั้น"



(๗)

๗ ห้องสนามหลวง ในวันที่ 16 พฤษภาคม พุทธศักราช 2539 ด้วยเหตุนี้จึงทรงสามารถนำบัลลังก์ บำรุงสุข ของพลกนิกรทั่วประเทศไทยได้อย่างทันท่วงที โดยมีทรงย่อท้อ และเห็นคเห็น้อยแม่ควรจะทรงหักถอนพระวรกาย พระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตร อันงดงามยิ่งทุกด้านของพระองค์ สืบเนื่องมาจากพระราชปณิธานที่ทรงมุ่งมั่นในพระราชหฤทัยตั้งแต่วันที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

พระราชจริยวัตรที่ทรงเป็นแบบอย่างค่านิยมและจริยธรรม

หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ ได้กล่าวในปาฐกถาพิเศษ ที่แสดง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ความตอนหนึ่งว่า

"... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์อยู่ภายใต้กรอบแห่งรัฐธรรมนูญ จารีตประเพณี คือ ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ 4 จักรวรรดิวัตร 12 และทรงยึดมั่นอยู่ในราชธรรมเหล่านั้นอย่างแนบแน่น ทรงสนพระทัยและศึกษาธรรมะขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง และทรงถือปฏิบัติธรรมเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ทรงยึดมั่นในธรรมเหล่านั้นแล้วก็ใช้ธรรมะเหล่านั้นในการดำเนินพระบรมราชาบาย หรือพระราชดำริต่าง ๆ ใค้อย่างแนบเนียน ..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประพฤติปฏิบัติตามแนวทางศาสนา และไม่ทรงละทิ้งการศึกษาวิชาการอื่น ดังพระบรมราชาบายว่า "คนเราต้องมีศาสนา คือความคิด หรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษา คือความรู้ต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุ เพื่อประกอบกับตัวเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสิ่งที่จะแยกกันไม่ได้" (สุจิตร์งานสัปคาศัง เสริมศาสนาและจริยธรรม 9 (1 - 7 ธันวาคม 2538)

ในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน คุณธรรม 4 ประการ แก่ประชาชนชาวไทยด้วยทรงมีพระราชประสงค์จะให้คนไทยทุกคนมีหลักในการประพฤติปฏิบัติดังที่พระองค์ทรงยึดมั่นดังนี้

- ประการแรก คือ การรักษาความดี ความจริงใจต่อตัวเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
- ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ อยู่ในความดีความดีนั้น
- ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วง ความดีสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
- ประการที่สี่ คือ การรู้จักสละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกอปรด้วยพระจริยธรรมที่ทรงเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัตินานัปการ มีอำนาจาพรพามาได้หมดในทันที ผู้เขียนขอกล่าวเน้น ทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นธรรมะของพระมหากษัตริย์ หรือธรรมะของนักปกครองมาโดยสังเขป (วิทย์ วิศทเวทย์ เสฐียรพงษ์ วรรณปก มพพ, 5-6)

1. พาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระมหากุณาแก่ปวงชนชาวไทย ทั้งในค่านวัตุธรรม เช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภคแก่คนยากจน และผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน และในค่านามธรรม เช่น พระราชทานพระราชดำริ พระบรมราโชวาทอันเป็นประโยชน์แก่การแก้ไขปัญาและพัฒนาชีวิตของประชาชน
2. คีล ทรงมีพระจริยวัตรเรียบง่าย บริสุทธิ์สะอาดทางกาย วาจา อันเป็นผลเนื่องมาจากความบริสุทธิ์แห่งพระราชหฤทัย
3. บริจาค ทรงเสียสละภายนอก เช่น ทรงแบ่งที่ดินหลายหมื่นไร่ให้ชาวนาชาวไร่ไ้มีที่ทำกิน และทรงเสียสละภายในคือความสุขสำราญของพระองค์ เสียใจไปเยี่ยมเยียนและบำเพ็ญกุศลบำรุงสุขแก่พสกนิกรทั่วราชอาณาจักร มิได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

(๗)

4. ความซื่อตรง ทรงซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์ต่อพระองค์เอง ซื่อตรงต่อพระราชภารกิจ ซื่อตรงต่อประชาชน ซื่อตรงต่อความถูกต้องยุติธรรม
 5. ความอ่อนโยน ทรงมีความเคารวักต่อพระสงฆ์พระคิลและทอญสูงอายุนทรองอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป ไม่ทรงถือพระองค์
 6. ความเพียร ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้าในอันที่จะทรงปฏิบัติพระกรณียกิจนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปโดยไม่ว่าที่ใด ไกลหรือไกลเพียงใด ถ้าเป็นเรื่องที่จะทอญบำมิตทุกขบ่ารุงสุขแกพลสณิกทรของพระองค์ แม้จะทอญกันการเพียงใดก็พยายามเสด็จไปให้ถึงและทรงกระทำให้สำเร็จจนได้
 7. ความไม่โกรธ ทรงมีพระราชหฤทัยเยือดเย็น เพราะทรงมณอยู่ในธรรมเป็นนิตย์ ทรงมีพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตาและพระมหากรุณา ไม่มีช่องให้ความโกรธแค้นซุนเคืองเกิดขึ้นได้
 8. ความไม่เบียดเบียน ไม่ทรงทำการใด ๆ อันเป็นการเบียดเบียนผู้ใด ให้ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ทรงซามทรงยอมลำบากพระองค์เสียเองเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข
 9. ความอกทน ทรงอกทนต่อความทุกข์ยาก อกทนต่อความลำบากตรากตรำ ตลอดจนอกทนต่อทุกขเวทนาต่าง ๆ เมื่อยามเสด็จบำมิตทอญกันการไปเยี่ยมเยียนประชาชนของพระองค์ ไม่ว่าจะร้อน จะหนาว ไม่ว่าจะฝนจะตก แคนจะออกอย่างไร พระองค์มิได้ทรงคำนึง สิ่งเคียวที่ทรงคำนึงถึงคือความสุขของพลสณิกทรทุกถวนหน้า
 10. ความไม่ฉีกทอนองคสองธรรม ทรงยึดถือความถูกต้องหรือดีธรรมเป็นหลักในการบริหารประเทศ ไม่ยอมให้ความไม่ชอบธรรมเกิดขึ้น ไม่เอาอคคิส่วนพระองค์หรือความลำเอียงเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งมาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ กล่าวโดยย่อก็คือ "ทรงครองแฉนคินโดยธรรม" นั้นเอง
- พระบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่ของชาวไทย ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์อยู่ในคุณธรรมทั้ง 10 ประการ (หรือคุณธรรมโดยสาร์ทละ 5 ประการ) อย่างครบถวน สมควรที่พลสณิกทรจะคำเนินตามเบืองพระยุคลบาทตามความสามารถของตน ๆ เมื่อทอญคนประพฤติธรรมสังคมก็จะอยู่เป็นสุข

(๓)

ด้วยพระราชปณิธาน พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยาวัตรที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างคน จริยธรรม นำประโยชน์สุขแกพสกนิกรไทยถ้วนหน้าอย่างแท้จริง จึงสมควรที่ปวงชนชาวไทย จักได้ตระหนักในคุณค่าของจริยธรรม และประพฤติปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณอันเกล้าสนกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ในโอกาสที่สมัชชาภาวนาภิเษก

ปวงประชาเปรมปรีดิ์ ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

